

ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਬੰਧ

(18:1-35)

ਮੱਤੀ 18 ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਮੱਤੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਦੇ ਬਾਅਦ 'ਜਾਂ ਯਿਸੂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਹਟਿਆ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1)। ਇਸ ਚੌਥੇ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਫ਼ਰਨਾਹੂਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ (19:1; 21:1)।

ਇੱਥੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਭਾਵ ਕਲੀਸੀਆ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ (16:18)। ਅਧਿਆਇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (1) ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ (18:1-4), (2) ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ (18:5-9), (3) ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਭੇਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ (18:10-14), (4) ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣਾ (18:15-20), ਅਤੇ (5) ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ (18:21-35)।

ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ: ਹਲੀਮੀ¹ (18:1-4)

¹ਉਸੇ ਘੜੀ ਚੇਲੇ ਯਿਸੂ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਬੋਲੇ ਜੋ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਹੈ? ²ਤਦ ਉਹ ਨੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ³ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਮੁੜੋ ਅਤੇ ਛੋਟਿਆਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗੂ ਨਾ ਬਣੋ ਤਾਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਦੀ ਨਾ ਵੜੋਗੇ। ⁴ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਲਕ ਵਾਂਗੂ ਛੋਟਾ ਜਾਣੇ ਸੋਈ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 1. ਉਸੇ ਘੜੀ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਫ਼ਰਨਾਹੂਮ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (17:24-27)। ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਰਚਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 9:33)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਚੇਲੇ ਯਿਸੂ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਸੁਆਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।²

ਮਰਕੁਸ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮੱਤੀ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਸੰਖੇਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨਾਲ 'ਗਲੀਲ ਵੀਰੋਂ ਦੀ' ਜਾਂਦਿਆਂ ਚੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਤੇ ਚਰਚਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (ਮਰਕੁਸ 9:30)। ਕਫ਼ਰਨਾਹੂਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਕ ਘਰ ਵਿਚ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਰਸ ਦਾ ਹੀ ਘਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

(ਮਰਕੁਸ 9:33)। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ‘ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਹੈ?’

ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਗਲਤ ਧਾਰਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ (17:22, 23)। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਮਰਕੁਸ 9:35 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਜੇ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛਲਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਟਹਿਲੂਆ ਬਣੇ।’

ਆਇਤ 2. ਯਿਸੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ (13:10, 36; 18:21; 24:3)। ਇੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕੁੱਛੜ ਇਕ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਲਿਆ। ‘ਛੋਟੇ ਬਾਲਕ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (*paidion*) ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਜਾਂ ਨਵਜੰਮਿਆ ਬੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਲਕ 1-1/2 ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੌਂਦਿਆ। ਮਾਂ ਪਿਓਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਪਤਰਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਲਕ ਪਤਰਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਉਹ ਬਾਲਕ ਯਿਸੂ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਲਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਹ ਬਾਲਕ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਲਗਾਂ ਵਾਂਗ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੇਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਟੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ-ਰੋਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਬੀਮਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਗਰਭਪਾਤ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉੱਚ ਵਿਚਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਕੰਮੇ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (19:13, 14)। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਚਮੁਚ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਨ। ਗੁਰੂਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।^੧

ਆਇਤ 3. ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਯਿਸੂ ਨੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, ‘ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਮੁੜੋ ਅਤੇ ਛੋਟਿਆਂ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਂਗੂ ਨਾ ਬਣੋ ਤਾਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਈ ਨਾ ਵੜੋਗੇ।’ ਚੇਲੇ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘੁਮੰਡ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਵੜ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ‘ਨਾ’ ਦੋਹਰੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਉੱਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ (*ou me*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ’’ ਜਾਂ ‘‘ਕਦੇ ਨਹੀਂ’’ (NIV; NRSV) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ‘‘ਮੁੜਨਾ’’ (*strephe*) ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਬਦਲਾਅ’’ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਲੂਕਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ (*epistrephe*) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਪਤਰਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ‘‘ਤੋਬਾ ਕਰੋ’’ ਅਤੇ ‘‘ਹਟਾ ਕੇ’’ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 3: 19, 26)। ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਆਕੜੀ ਹੋਈ ਧੌਣ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਲੀਮ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਬਦਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘੁਮੰਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।⁴ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਖੂਬੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

‘‘ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਾਜ’’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਵਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਹ ਮਰਕੁਸ 9: 1 ਵਾਲੇ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਰਾਜ’’ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਉਹ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਦਾਨੀਏਲ 2: 44)। ਯਿਸੂ ਦੇ ਜੈਤੂਨ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਉੱਪਰ ਉਠਾ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ‘‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ?’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 6)। ਉਹ ਰਾਜ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਸਨ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ:

ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਅਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਜੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਓਗੇ ਅਤੇ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਅਰ ਸਾਰੇ ਯਹੂਦੀਆ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਤੀਕਰ ਮੇਰੇ ਗਵਾਹ ਹੋਵੋਗੇ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 7, 8)।

ਇਹ ਨਬੂਵਤ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2)। ਉਸ ਦਿਨ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਰਾਜ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2: 4, 32-36)। ਲੋਕ ਨਿਹਚਾ ਕਰਨ, ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2: 37, 38)। ਇਹ ਯਿਸੂ ਦੀ ਉਸ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ‘‘ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ’’ ‘‘ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਜਨਮ ਲੈਣਾ’’ ਭਾਵ ‘‘ਜਲ ਅਰ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਜਨਮ’’ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 3: 3, 5)।

ਆਇਤ 4. ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਪਾਠ ਆਇਤ ਇਕ ਵਿਚ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ‘‘ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਲਕ ਵਾਂਗ ਛੋਟਾ ਜਾਣੇ ਸੋਈ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।’’ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਲੀਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ‘‘ਆਪਣੀ ਟਹਿਲ ਕਰਾਉਣ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਨਿਸਤਾਰੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਭਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਣ ਆਇਆ’’ (20: 28)। ਪਸਾਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ (ਯੂਹੰਨਾ 13: 5-16)। ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ‘‘ਹਲੀਮ ਲੋਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਸੁਆਰਥ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਵਰਗੇ ਹੋਣਗੇ।’’⁵ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ‘‘ਜਿਹੜਾ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੇਠਾਂ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।’’

ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਦੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਿਤਾਵਨੀ: ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (18:5-9)

ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰੇ ਸੇ ਮੈਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਿਹਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਉਹ ਦੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਸੀ ਜੋ ਖਰਾਸ ਦਾ ਪੁੜ ਉਹ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਡੂੰਘਾਣ ਵਿਚ ਡੋਬਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਠੋਕਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਗਤ ਉੱਤੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਿਉਂ ਜੋ ਠੋਕਰਾਂ ਦਾ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਹਾਇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਠੋਕਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ!

ਪਰ ਜੇ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਯਾ ਤੇਰਾ ਪੈਰ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਹ। ਟੁੰਡਾ ਯਾ ਲੰਝਾ ਹੋ ਕੇ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭਲਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇ ਹੱਥ ਯਾ ਪੈਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੂੰ ਸਦੀਪਕ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਂ। ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰੀ ਅੱਖ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਹ। ਕਾਣਾ ਹੋਕੇ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਅੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਂ।

ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵੱਲ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (18:5) ਨਾ ਕਿ ਠੋਕਰ ਖਾਣ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਨਾਉਣਾ (18:6)। ਜਿਹੜੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਠੋਕਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਆਂ ਬੜੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ (18:7)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਚੌਕਸੀ ਰੱਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਲਈ ਠੋਕਰ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ (18:8, 9)।

ਆਇਤ 5. ਅਜਿਹੇ ਇਕ ਬਾਲਕ ਉਸ ਬੱਚੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੁੱਛੜ ਲਿਆ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 9:36)। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਬਾਲਕ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕਬੂਲ ਕਰੇ (*dechomai*) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਣਾ।' ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਵਾਜ਼ੀ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (10:40-42 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮਰਕੁਸ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਇਸੇ ਅਰਥ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ 'ਇਕ ਕਟੋਰਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੀਣ ਨੂੰ' ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ 'ਮਸੀਹ ਦੇ' ਚੇਲੇ ਹਨ (ਮਰਕੁਸ 9:41)। *Dechomai* ਹੋਰ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਵਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:15; ਗਲਾਤੀਆਂ 4:14; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 4:10; ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 21:17)।

ਯਿਸੂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟ ਸਮਾਜਿਕ ਹੈਸੀਅਤ ਵਾਲਿਆਂ ਸਣੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬਾਲਕ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਯਿਸੂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਹੋਣਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ 25:40, 45)। ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਅਣਜਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ।

ਆਇਤ 6. ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਿਹਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਨੂੰ

ਠੋਕਰ ਖੁਆਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਲਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਇਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ (*skandalizō*) ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।⁷ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਇਤਾਂ 6, 8, ਅਤੇ 9 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈ।

ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਠੋਕਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਲਈ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਉਹ ਦੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਸੀ ਜੇ ਖਰਾਸ ਦਾ ਪੁੜ ਉਹ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਡੂੰਘਾਣ ਵਿਚ ਡੋਬਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲਈ ਠੋਕਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਕੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬੇਹਤਰ ਭਿਆਨਕ ਮੌਤ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੋਬਿਆ ਜਾਣਾ ਉਸ ਆਦਮੀ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਪ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਬੇਹਤਰ ਮੌਤ ਹੈ (ਲੂਕਾ 17:2)।⁸

ਪਰਾਚੀਨ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਤਕਲੀਫ਼ਦੇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।⁹ ਯਿਸੂ ਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਚੱਕੀ ਦਾ ਪੁੜ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਮਕਾ ਕੇ ਡੋਬੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਲੇ ਤਕ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਫ਼ਨ ਦਫ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਚੇਲੇ ਅਜੇ ਕਫ਼ਰਨਾਹੂਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ (ਮਰਕੁਸ 9:33), ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕਦਮ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ ਗਲੀਲ ਦੀ ਝੀਲ ਹੀ ਸੀ।

NASB ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ‘‘ਖਰਾਸ ਦਾ ਪੁੜ’’ ਹੈ, ਮੂਲ ਯੂਨਾਨੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਉੱਥੇ ‘‘ਖੇਤੇ [ਦੀ] ਚੱਕੀ ਦਾ ਪੁੜ’’ (*mulos onikos*) ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੁੜ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਪੱਥਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੇਤੇ ਜਾਂ ਬਲਦ ਨਾਲ ਇਕ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।¹⁰ ਇਹ ਜਾਨਵਰ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਪੀਹਣ ਲਈ ਹੇਠਲੇ ਪੁੜ ਦੇ ਉਲਟੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ ਪੁੜ ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਚੱਕੀ ਦਾ ਪੁੜ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (24:41)। ਅੱਜ ਕਫ਼ਰਨਾਹੂਮ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਅਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਦੇ ਪੁੜ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਆਇਤ 7. ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਠੋਕਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਗਤ ਉੱਤੇ ਹਾਹਾ ਕਾਰ!’’ ‘‘ਹਾਹਾਕਾਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਹੀ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਤਰਸ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (11:21 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਇੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਸੁਭਾਵਕ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਪ ਨਾਲ ਭਰਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਡਿੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਠੋਕਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਤੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਮੁਜ਼ਰਮ ਨਾ ਹੋਣ (ਰੋਮੀਆਂ 14:13; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 8:9-13; ਵੇਖੋ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:14)।

ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਹਾਇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਠੋਕਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ!’’ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਮ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਪ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੰਗ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ 26:24 ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਫੜਵਾਉਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਝਿੜਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ: ‘‘ਹਾਇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਜਿਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਫੜਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ! ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਈ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਜੰਮਦਾ’’ (26:24; NIV)।

ਆਇਤਾਂ 8, 9. ਯਿਸੂ ਨੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਲਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਜਾਂ ਅੱਖ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪਾਪ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਇਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੇ ‘ਪੈਰ’ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (5:29, 30 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।

ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਕੱਟਣਾ ਘਿਣਾਉਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਵੀ ਦਮਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਕੁਝ ਚਰਮ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (1 ਰਾਜਿਆਂ 18:25-29)। ਕੁਝ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ ਚਾਕੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਜਾਂ ਵੱਢਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੁੱਢਲੇ ਮਸੀਹੀ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 2:23)। ਤਾਂ ਵੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ (15:18, 19; ਵੇਖੋ 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 10:5)।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿਣ ਤੇ ਸਦੀਪਕ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਅੰਗ ਕਟਵਾ ਕੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਕਿਤੇ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ‘ਸਦੀਪਕ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ (*aiōnios*) ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (25:46)। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਇਤ 8 ਵਿਚ ‘ਸਦੀਪਕ ਅੱਗ’ ਆਇਤ 9 ਵਿਚਲੇ ਅੱਗ ਦੇ ਨਰਕ ਦਾ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਹੈ। ‘ਨਰਕ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*gehenna*) ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹਿਨੋਮ ਦੀ ਘਾਟੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੇ ਥਾਂ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਕੂੜੇ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗ ਲਗਾਤਾਰ ਬਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ (5:22 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ‘ਨਾ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਅੱਗ’ ਦੱਸਿਆ ‘ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀੜਾ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ’ (ਮਰਕੁਸ 9:43, 48)।

ਗੁਆਚੀ ਭੇਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਨਿੱਜੀ ਸੰਭਾਲ (18:10-14)

¹⁰ਖ਼ਬਰਦਾਰ ! ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਨਾ ਜਾਣੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਮੂੰਹ ਸਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।

¹¹(ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਆਚੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਆਇਆ ਹੈ)।

¹²ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਸੱ ਭੇਡਾਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਲਾ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਝੁੱਠਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰੇਗਾ? ¹³ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੇ ਐਉਂ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਹ ਨੂੰ ਲੱਭੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਝੁੱਠਵਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਆਚ ਨਾ ਗਈਆਂ ਸਨ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

¹⁴ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਭੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਹਲੀਮੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ (18: 1-4) ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਨਾ ਦੁਆਉਣ (18: 5-9) ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਭੇਡ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ (18: 10-14)।

ਆਇਤ 10. ਉਹ ਬਾਲਕ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ (18: 2, 4, 5) ਅਜੇ ਵੀ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਿਖਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਇਤ 6 ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਸ਼ਬਦ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਤੁੱਛ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਰੋਮੀਆਂ 12: 16; ਫਿਲਿੱਪੀਆਂ 2: 3, 4)। ਤੁੱਛ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*kataphronēō*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਘਟੀਆ ਸਮਝਣਾ’ ਜਾਂ ‘ਹਲਕੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਣਾ’ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਘਟੀਆ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਲਾਲਤ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, ‘ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਮੂੰਹ ਸਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।’ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ (ਵੇਖੋ NEB), ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਮਸੀਹੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਿੱਜੀ ਦੂਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਈ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ। ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਤਮੇ’ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ‘ਜਿਹੜੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ’ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 1: 14)। ਪਰ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦੀ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ: ਗਾਰਡੀਅਨ ਏਂਜਲਜ਼ [18: 10], ਪੰਨਾ 146-47)।

ਇੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤਕ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 1: 19)। ‘ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਦੇ’ ਇਕ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਹੱਕ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ (1 ਰਾਜਿਆਂ 10: 8; 2 ਰਾਜਿਆਂ 25: 19; ਅਸਤਰ 1: 14; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 52: 25)।¹¹ ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ‘ਸੁਰਗ ਦਾ ਖੁਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।’¹² ਜੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ‘ਛੋਟਿਆਂ’ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਆਇਤ 11. [ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਆਚੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਆਇਆ ਹੈ।] ਆਰੰਭਿਕ ਯੂਨਾਨੀ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਆਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। NASB ਵਿਚ ਇਸ ਆਇਤ ਨੂੰ ਬਰੈਕਟ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (NEB; TEV; NIV; NRSV; NJB; NCV; CEV; NLT)। ਬਰੂਸ ਐਮ. ਮੈਜ਼ਗਰ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਇਤ 10 ਤੋਂ ਆਇਤ 12 ਵਿਚ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਲਈ ਲੂਕਾ ਤੋਂ ਨਕਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।¹³ ‘ਭਾਲਣ’ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜੋੜਦਿਆਂ ਇਹੀ ਗੱਲ ਲੂਕਾ 19: 10 ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ: ‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ।’ ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਜੋੜੀ ਗਈ ਆਇਤ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਚਿਆਈ ਹੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਗੁਆਚੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਇਤ 12 ਵਿਚਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 12. ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਦਿਆਂ ਕਿ ‘ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?’ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੀ

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਭਾਰਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 17:25; 21:28; 22:42)।

ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਕੱਲਾ ਖੜਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਆਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ (ਲੂਕਾ 15)। ਹੋਰ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਸਿੱਕੇ ਅਤੇ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ‘ਉਜਾੜੂ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਭੇਡ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਸੀ (18:1), ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫ਼ਰੀਸੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਨ (ਲੂਕਾ 15:2, 3)। ਇਹੀ ਗੱਲ ਦੋਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਫ਼ਰਕਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭੇਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (9:36 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ; 10:5, 6)। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿਚ ਨਤਿਊਨਵੇਂ ਅਤੇ ਇਕ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆਮ ਸੀ।¹⁴ ਕੀਰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੈ ਭੇਡਾਂ ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਸਤੇ ਔਸਤਨ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਆਜ਼ੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।¹⁵ ਐਨੀਆਂ ਘੱਟ ਭੇਡਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਾਲਾ ਆਜ਼ੜੀ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਭੇਡ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚੰਗਾ ਚਰਵਾਹਾ ਆਪਣੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਅ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਸੱਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 10:1-18)। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਤਿਊਨਵੇਂ ਭੇਡਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਆਚੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਘਟ ਗਈ, ਬਲਕਿ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਇਕ ਭੇਡ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਚਰਵਾਹਾ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਭੇਡ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ। ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਭੇਡ ਨੂੰ ਭਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰੇਗਾ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਵਿਚ ਨਕਾਰਾਤਮਕ (*ouchi*) ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਕੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਚਰਵਾਹਾ ਉਸ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਲੱਭੇਗਾ।

ਆਇਤ 13. ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਐਉਂ ਹੋਵੇ ਜੇ ਉਹ ਨੂੰ ਲੱਭੇ ਤਾਂ ਉਹ ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਤਿਊਨਵਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਆਚ ਨਾ ਗਈਆਂ ਸਨ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।’ ‘ਜੇ’ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੇਡ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਇਹ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਨਿੱਕਲ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਚਰਵਾਹੇ ਨੂੰ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਭੇਡ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਲੂਕਾ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਾਂ ਲੱਭ ਪਵੇਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਿਆਂ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ’ ਹੈ (ਲੂਕਾ 15:5)। ਚਰਵਾਹਾ ਭੇਡ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਭੇਡ ਦੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਕਰਦਾ (ਲੂਕਾ 15:6)। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰਕ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਤਿਊਨਵਿਆਂ ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ’ (ਲੂਕਾ 15:7)।

ਆਇਤ 14. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਾ ਮਕਸਦ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਯੂਹੰਨਾ 3:16; 2 ਪਤਰਸ 3:9; ਵੇਖੋ 2 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 1:6-10)। ਉਹ ਗੁਆਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭੇਡਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਚਰਵਾਹੇ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ

ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਸੀ।¹⁶

ਝਗੜੇ ਨਿਪਟਾਉਣਾ: ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ (18:15-20)

¹⁵ਜੇ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜਾਹ ਅਰ ਉਹ ਦੇ ਸੰਗ ਇੱਕਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਹ। ਜੇ ਉਹ ਤੇਰੀ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਖੱਟ ਲਿਆ। ¹⁶ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕ ਯਾ ਦੇ ਜਣੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੈ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਗੱਲ ਦੇ ਯਾ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ¹⁷ਅਰ ਜੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਵੀ ਨਾ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਪਰਾਈ ਕੌਮ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਸੂਲੀਏ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ। ¹⁸ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹੋਗੇ ਸੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਖੋਲ੍ਹੋਗੇ ਸੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

¹⁹ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇ ਜਣੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ²⁰ਕਿਉਂ ਜੇ ਜਿੱਥੇ ਦੇ ਯਾ ਤਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਉੱਚੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਂ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਣ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਦਿੱਤੀ (18: 15-17)। ਇਸ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਸ਼ਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ (18: 18-20)।

ਆਇਤ 15. ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸ਼ਰਤ ਸਹਿਤ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਜੇ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਯੂਨਾਨੀ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਤੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼’’ ਵਾਧੂ ਉਪਸਰਗੀ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।¹⁷ ਵੈਟੀਕੇਨੁਸ ਅਤੇ ਸਿਨੇਟਿਕੁਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ‘‘ਤੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼’’ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (TEV; NIV; NRSV; NKJV; CEV; NCV; NLT)। ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਬਿਠਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਿੱਜੀ ਪਾਪ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।¹⁸ ਐਚ. ਐਲ. ਮੈਂਸਲ ਨੇ ਸੰਦਰਭ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਚਰਚਾ ਯਿਸੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਤਰਕ ਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪਾਪ ਨਿੱਜੀ ਗੁਨਾਹ ਹੀ ਸੀ।¹⁹ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਆਇਤ 21 ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮਸੀਹੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਪਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

‘‘ਭਾਈ’’ (*adelphos*) ਸ਼ਬਦ ਯਿਸੂ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ (12:46-50; 25:40; 28:10), ਭਾਵ ਕਲੀਸੀਆ (16:18; 18:17) ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਨਰ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਆਮ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਜਦ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਈ ਜਾਂ ਭੈਣ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਾਪ ਕਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤਫ਼ਹਿਮੀ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ, ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣਾ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਿਸੂ ‘ਗੁਨਾਹ’ ਜਾਂ ਪਾਪ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੱਤੀ ਵਿਚ ‘ਪਾਪਾਂ’ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*hamartano*) ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਮਾਈ ਅਤੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਾਲੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜਾਹ ਅਰ ਉਹ ਦੇ ਸੰਗ ਇੱਕਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਹ’ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ‘ਇੱਕਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇ’ ਦੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*elencho*) ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ,’ ‘ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣਾ’ ਜਾਂ ‘ਝਿੜਕਣਾ’ ਹੈ। ਆਮ ਵਿਹਾਰ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵੇ।’ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਹ।’²⁰ ਜਿਸ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲ। ਮਾਮਲਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੋਵੇ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਉਹ ਤੇਰੀ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਤੈਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਖੱਟ ਲਿਆ।’ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਭਾਈ ਨੂੰ ‘ਖੱਟਿਆ’ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਸ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਖੱਟਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ। ‘ਖੱਟਣਾ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ (*kerdaino*) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਆਚੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 9: 19-24), ਪਰ ਭਟਕੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਚਿਆਈ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਉਹ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਵੇ। ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣ ਲਵੇ ਭਈ ਜਿਹ ਨੇ ਇਕ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦੀ ਬਦਰਾਹੀ ਤੋਂ ਮੋੜ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹ ਇਕ ਜਾਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਾਹਲਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦੇਵੇਗਾ’ (ਯਾਕੂਬ 5: 19, 20; ਵੇਖੋ ਯਹੂਦਾ 22, 23)।

ਆਇਤ 16. ਜੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਮਝਾਉਣ ਨਾਲ ਤੋਬਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ: ‘ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਕ ਯਾ ਦੇ ਜਣੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਲੈ।’ ਜਿਸਦਾ ਗੁਨਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦੋ ਜਣੇ, ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ (ਗਿਣਤੀ 35:30; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 17:6; 19:15; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 13:1)। ਅਜਿਹੇ ਦਖਲ ਨਾਲ ਇਹ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਹਰਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਓਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 17. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਝਾਉਣ ਤੇ ਜੇ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਲਤੀ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਵ ਸਥਾਨਕ ਮੰਡਲੀ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ (16:18 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਹਾਲਾਤ ਐਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਾਪੀ ਤੋਬਾ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਗੁਆਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਉਸ ਪਾਪੀ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਤੋਂ, ਰਾਹੋਂ ਭਟਕੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (18:15)।

ਜੇ ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਲੀਸੀਆ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਗੀ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸੰਗਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਕਸਦ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5:5; 2 ਕੋਰਿੰਥੀਆਂ 3:14, 15; 1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 1:20; ਤੀਤੁਸ 3:10, 11)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਪਰਾਈ ਕੌਮ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਸੂਲੀਏ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ।’’ ਪਰਾਈ ਕੌਮ ਅਤੇ ਮਸੂਲ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਟ ਰਾਹਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ (5:46, 47 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਖਾਂਦੇ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ (ਵੇਖੋ, 8:5-13; 9:9-13; 18:17)।¹

ਮੱਤੀ 18:15-17 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਢੰਗ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਕੁਮਰਾਨ ਦੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਝਿੜਕ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:17)। ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।²

ਕੁਮਰਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਧਰਮੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਨਾਗੋਗ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਛੇਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 9:22; 12:42)। ਸਿਨਾਗੋਗ ਦੇ ਆਗੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ (10:17)²³ ਜੋ ਕਿ ਮਸੀਹੀਅਤ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਆਇਤ 18. ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹੋਗੇ ਸੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਖੋਲ੍ਹੋਗੇ ਸੋ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।’’ ਇਹ ਆਖਦਿਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ 18:1)। ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਸੀ (ਵੇਖੋ 18:17)। ਇਹ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਤਰਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖੀ ਗਈ ਸੀ (16:19 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ), ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 20:23)। ਇੱਥੇ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5:11, 12) ਤਾਂ ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੁਰਗ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਝਲਕ ਹੀ ਹੈ। ਤੋਬਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਸੰਗਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਹੀ ਤਸਦੀਕ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁴ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਸੰਗਤੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ‘‘ਬੰਨ੍ਹਣ’’ ਅਤੇ ‘‘ਖੋਲ੍ਹਣ’’ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਨਹੀਂ।⁵

ਆਇਤ 19. ਫਿਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਜਣੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।’’ ‘‘ਮਿਲ ਕੇ’’ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*sumphōneō*) ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ‘‘symphony’’ (ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਨ) ਦੇ ਮਗਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ ‘‘ਦੋ’’ (ਜਿਹੜਾ ਆਇਤ 16 ਵਿਚ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ) ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੁਰ ਵਿਚ ਸੁਰ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਚੇਲੇ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ

ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਪੀ ਨੇ ਤੋਬਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਕਾ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਾਅਦਾ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮਨਮੋਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਨਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਨ ਤੇ ਦੇ ਚੇਲੇ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗਣ ਉਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ 1 ਯੂਹੰਨਾ 5: 14, 15)।

ਆਇਤ 20. ਇਸ ਆਇਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੇ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ‘ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਂ’ ਆਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਦ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾ (ਖੁਦਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।²⁶ ਯਿਸੂ ਸਚਮੁਚ ਵਿਚ ‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਡੇ ਸੰਗ’ ਹੈ (1:23); ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅੰਤ ਤਕ ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (28:20)।

ਜ਼ਾਲਿਮ ਸੇਵਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਮਾਫ਼ੀ (18:21-35)

²¹ਤਦ ਪਤਰਸ ਨੇ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਂ? ਕੀ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤੀਕਰ? ²²ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤੀਕਰ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ ਪਰ ਸੱਤਰ ਦੇ ਸੱਤ ਗੁਣਾ ਤੀਕਰ।

²³ਇਸ ਲਈ ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਇਕ ਰਾਜਾ ਵਰਗਾ ਹੈ ਜਿਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣਾ ਚਾਹਿਆ। ²⁴ਅਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋੜੇ ਦੇ ਇਕ ਕਰਜ਼ਾਈ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆਏ। ²⁵ਪਰ ਜਦ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਸੀ ਤਦ ਉਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਹ ਅਤੇ ਉਹ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਬਾਲ ਬਾਲਕ ਅਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਉਹ ਦਾ ਹੈ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਭਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ²⁶ਤਦ ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਸੁਆਮੀ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਧੀਰਜ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ ਭਰ ਦਿਆਂਗਾ। ²⁷ਤਦ ਉਸ ਨੌਕਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਵੀ ਉਹ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ²⁸ਜਾਂ ਉਹ ਨੌਕਰ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਉਹ ਨੂੰ ਲੱਭ ਪਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਰੁਪਏ ਲੈਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਸੰਪੀਓਂ ਵੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, ਜੇ ਮੇਰਾ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਸੇ ਦਿਹ! ²⁹ਤਦ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਨੌਕਰ ਉਹ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ ਅਤੇ ਮਿੰਨਤ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਧੀਰਜ ਕਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕਰਜ਼ ਭਰ ਦਿਆਂਗਾ। ³⁰ਪਰ ਉਹ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਸਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਰਜ਼ ਨਾ ਭਰ ਦੇਵੇ। ³¹ਪਰ ਜਾਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹਾਲ ਡਿੱਠਾ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਉਦਾਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ³²ਤਦ ਉਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਓਏ ਦੁਸ਼ਟ ਨੌਕਰ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ ³³ਫੇਰ ਜਿਹੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਦਯਾ ਕੀਤੀ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੌਕਰ ਉੱਤੇ ਤਿਹੀ ਦਯਾ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਚਾਹੀਦੀ? ³⁴ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ ਭਰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕੋਈ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਾਇਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ³⁵ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰੋ।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਾਫ਼ੀ ਤੇ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਉਸ ਨੇ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤੋਂ ਪਤਰਸ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲੀ (18:21)। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪਤਰਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ (18:22), ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਾਲਿਮ ਸੇਵਕ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ (18:23-35)।

ਆਇਤ 21. ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਤਰਸ ਅਹਿਮ ਹੈ (14:28-32; 15:15; 16:16-19, 22, 23; 17:4, 24-27)। ਇੱਥੇ ਰਸੂਲ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਭਾਈ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਂ? ਕੀ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤੀਕਰ?’’ ‘‘ਮਾਫ਼ ਕਰਾਂ’’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*aphiēmi*) ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਹੈ ‘‘ਜਾਣ ਦੇਣਾ’’ ਜਾਂ ‘‘ਦੂਰ ਭੇਜਣਾ।’’ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਇਸ ਪਲ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕ ਕਰਜ਼ਾ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਤਰਸ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਕੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤੀਕਰ ਮਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਬੇਹੱਦ ਤਰਸ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਰ ਯਹੂਦੀ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਜੋਸ ਬੇਨ ਜਿਊਡਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ, ‘‘ਜੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰੇ ਤਾਂ, ਪਹਿਲੀ, ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।’’²⁷

ਆਇਤ 22. ਉਸ ਤਾਰੀਫ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿਹੜੀ ਪਤਰਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਝਿੜਕ ਮਿਲੀ: ‘‘ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤੀਕਰ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ ਪਰ ਸੱਤਰ ਦੇ ਸੱਤ ਗੁਣਾ ਤੀਕਰ।’’ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਾਕਅੰਸ਼ (*hebdomēkontakis hepta*) ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਈ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਸਤਹੱਤਰ ਵਾਰ’’ ਹੋਇਆ ਹੈ (NIV; NRSV; NCV; CEV; NJB)। ਇਹੀ ਯੂਨਾਨੀ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਸਪਤਤੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਉਤਪਤ 4:24 ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। NASB ਵਿਚ ਇਸ ਆਇਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ‘‘ਜੇ ਕੈਨ ਦਾ ਸੱਤ ਗੁਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਮਕ ਦਾ ਸਤਹੱਤਰ ਗੁਣਾ।’’ ਲਾਮਕ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਇੱਥੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਰਥ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ। ‘‘ਸੱਤ’’ ਦਾ ਇਬਰਾਨੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰਣ, ਜਾਂ ਮੁਕੰਮਲ, ਅਖ਼ੀਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘‘ਸੱਤ’’ ਜਾਂ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਣਾਂਕ ਪੂਰਣ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਯਿਸੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਸਤਹੱਤਰ ਵਾਰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ।’’ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ‘‘ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ’’ ਵਾਸਤੇ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 17:3, 4)।

ਆਇਤ 23. ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ (18:23-34)। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਕ ਰਾਜਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ।

ਆਇਤ 24. ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋੜੇ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਸੀ। ‘‘ਤੋੜਾ’’ (*talanton*) ਭਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇਕਾਈ

ਸੀ ਜੋ ਲਗਭਗ ਪੰਤਰ ਪਾਉਂਡ (ਇਕ ਪੌਂਡ = ਲਗਭਗ 450 ਗ੍ਰਾਮ) ਜਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੂਚ 38:25, 26 ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਤੋੜਾ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ੇਕੇਲ ਜਿੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।^{੨੮} ਮੱਤੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚਲਾ ਕਰਜਾ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂਬਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸ਼ਾਇਦ ‘‘ਕਰੋੜਾਂ ਡਾਲਰਾਂ’’^{੨੯} ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਨਾਉਮੀਦੀ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਰਜਾ ਅਰਕਿਲਾਉਸ (ਯਹੂਦੀਆ, ਇਦੁਮੀਆ, ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ), ਅੰਤਿਪਾਸ (ਗਲੀਲ ਅਤੇ ਪਿਰੀਆ ਵਿਚ), ਅਤੇ ਫ਼ਿਲਿੱਪੁਸ ਦੂਜੇ (ਕ੍ਰਿਸਤੀਅਨ, ਇਤਰੀਆ, ਗੋਲਨਿਤੁਸ, ਬਤਨੀਆ ਅਤੇ ਔਰਨਿਤਸ) ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੌਂ ਸੌ ਤੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਟੈਕਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੀ।^{੩੦}

ਆਇਤ 25. ਦੇਣ ਨੂੰ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*apodidōmi*) ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਭਰਨਾ’’ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੂਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ (18:25, 26, 28, 29, 30, 34)। ਅਡੋਲਫ ਡਿਆਸਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਮੈਂ ਭਰ ਦਿਆਂਗਾ’’ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਰਟਿਆ ਰਟਾਇਆ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਹੈ।^{੩੧} ਨੌਕਰ ਕੋਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜਨ ਲਈ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਤੀਵੀਂ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਅਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਉਹਦਾ ਹੈ ਵੇਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਭਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ (ਵੇਖੋ ਕੂਚ 22:3; 2 ਰਾਜਿਆਂ 4:1; ਨਹਮਯਾਹ 5:4, 5)।^{੩੨} ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਆਇਤ 26. ਹਲੀਮੀ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈਕੇ ਉਹ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਭਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਵਿਚ ਹਾਸੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹਦੇ ਲਈ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਮੋੜਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਮਕਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਆਇਤ 27. ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਤਰਲੇ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਖਾਧਾ। ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਰਸ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ (9:36; 14:14; 15:32; 20:34)। ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ ਵੀ ਉਹ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਰਪਾ ਭਰਿਆ ਇਕ ਕੰਮ ਸੀ। ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਇਤ 28. ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮਾਫ਼ੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨੌਕਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਨੌਕਰ ਲੱਭ ਪਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨੇ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਰੁਪਏ (ਦੀਨਾਰ) ਲੈਣੇ ਸਨ। ਦੀਨਾਰ ਰੋਮੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਹ ਦੀਨਾਰ ਇਕ ਸੌ ਦਿਨਾਂ (ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ) ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਇਕ ਸੌ ਦਿਨ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੌਕਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਰਕਮ।^{੩੩}

ਪਹਿਲਾ ਆਦਮੀ ਐਨਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੌਕਰ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਸੰਘਿੱਠ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਨਿਚੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਥੀ ਨੌਕਰ ਕੋਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।^{੩੪}

ਆਇਤ 29. ਰਾਜੇ ਅੱਗੇ ਪਹਿਲੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕੱਢਣ ਵਾਂਗ (18:26), ਦੂਜਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਆਪਣੀ ਸਾਥੀ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਭਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮੰਨਤ ਕਰਨ

ਲੱਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸੰਭਵ ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਆਇਤ 30. ਪਹਿਲਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮੋੜੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ (ਵੇਥੇ 5:25)। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਾ ਮੋੜਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਇਤ 31. ਦੂਜੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਅਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਉਦਾਸ ਹੋਏ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਆਇਤ 32. ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ ਨੌਕਰ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਕਰਜ਼ਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਦੁਆਈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਆਇਤ 33. ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੌਕਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦਯਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਹੇ ਪਿਆਰਿਓ। ਜਦੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਏ’ (1 ਯੂਹੰਨਾ 4:11)।

ਆਇਤ 34. ਰਾਜਾ ਦੁਸ਼ਟ ਨੌਕਰ ਉੱਤੇ ਐਨਾ ਕ੍ਰੋਧੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਭਰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਾਇਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਦਯਾ (18:27) ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਾਫ਼ੀ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੌਕਰ ਨੇ ਉਹੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਖ਼ੁਦਾ ਭਾਵੇਂ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਖ਼ੁਦਾ ਹੈ (18:26), ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਧੀਰਜ ਸਦਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ (22:7)।

ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਦੁਖ ਦਾਇਕਾਂ’ ਅਤੇ ‘ਜੇਲ੍ਹਰਾਂ’ (NIV) ਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਸਰੋਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਸੀ।³⁵ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਲਈ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹੁਣ ਤਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਹੀ ਭੋਗਣੀ ਸੀ।

ਆਇਤ 35. ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ: ‘ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰੋ।’ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ ਯਿਸੂ ਦੇ ਰੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸੇਵਕ ਦਾ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਕਰਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਹਰ ਮਸੀਹੀ ਦੇ ਮਾਫ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਦ ਕਿ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਨੌਕਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਅਣਇੱਛਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ (6:15; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:32; ਯਾਕੂਬ 2:13)।

ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ (18:1-4)

ਜਿਸੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਲੀਮੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਫਾਟਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਘਮੰਡ ਅਤੇ ਚੌਧਰ ਦੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (20:25; 1 ਪਤਰਸ 5:3; 3 ਯੂਹੰਨਾ 9, 10)। ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਕਰਕੇ, ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਲਈ ਬਰਕਤ ਬਣ ਕੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (20:26-28; ਯੂਹੰਨਾ 13:1-17)। ਡੇਵਿਡ ਸਟਿਵਰਟ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨਾ (18:10-35)

ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਜਿਸੂ ਨੇ ਅਹਿਮ ਸਬਕ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਉਹਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ (18:10-35)।

ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਐਨੇ ਚੌਕਸ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ (18:10-14)। ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਕੀਰ ਨਾ ਸਮਝੀਏ। ਖੁਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ (18:10; ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 1:14) ਅਤੇ ਜਿਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ (18:11)। ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੈ (18:12-14)।

ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਐਨੇ ਚੌਕਸ ਹੋਣ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਤੋਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ (18:15-20)। ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੌਲਸ ਨੇ ਕੁਰਿੰਥੁਸ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5:4-11)। ਜੇ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਪਾਪ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸੀਹ ਦਾ ਕੰਮ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲ ਮੋੜਨ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਐਨੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਣ (18:21-35)। ਪਤਰਸ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੇ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ (18:10)

ਮੱਤੀ 18:10 ਵਿਚ ਜਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਨਾ ਜਾਣੋ,” ਕਿਉਂ ਜੋ ‘ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।’ ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ’ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਈਆਂ ਨੇ ‘ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਪਰ ਹੋਰ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ (ਉਤਪਤ 48:16; ਜ਼ਬੂਰ 34:7; 91:11, 12; ਦਾਨੀਏਲ 4:13; 10:13, 21; 12:1; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 12:13-15)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਈ ਵਸੀਲੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।⁶

ਅਜਿਹੇ ਖ਼ਾਸ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਚਨ ਵਿੱਚੋਂ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਇਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ ਉਦੋਂ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖ਼ਤਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।³⁷

ਜੇ ਹਰ ਮਸੀਹੀ ਦਾ ਇਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਗਿਆ? ਭਲਾ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਿਲ ਗਿਆ? ਨਿੱਜੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਅੱਜ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 1: 14)। ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਕੁਲੋਸੀਆਂ 2: 18; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 22:8, 9), ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਜੀਵ ਹਨ (ਜ਼ਬੂਰ 148: 1-6)। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਮਸੀਹ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 1:5, 6)।

ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣਾ (18:15-20)

ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤੋਬਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਚਨ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਹ ਵਚਨ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮਸੀਹੀ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਭਾਵ ਨਿੱਜੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਦ ਆਪੇ ਵਿਚ ਤੋਬਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਬਨਾਮ ਸਾਡੀ ਮਾਫ਼ੀ (18:21-35)

ਮੱਤੀ 18:21-35 ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਬਰਕਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ।

ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਨੌਕਰ ਨੇ ਐਨਾ ਕਰਜ਼ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਯਿਸੂ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਫ਼ੀ ਪਾਏ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਲੂਕ ਦੀ ਗੱਲ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ

ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਰਜਦਾਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਤਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (18:34)।

ਹਰ ਪਾਪ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ। ਸਾਰੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਪਾਪੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਲੀਬ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਾਪ ਦੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਕਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਕਦੇ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ।

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਕਈ ਆਇਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਲਾਹੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹਨ (ਜ਼ਬੂਰ 103:12; 130:7; ਰੋਮੀਆਂ 4:7, 8; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 8:12; 10:17)। ਖੁਦਾ ਸਚਮੁਚ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਭੁੱਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪੀ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ। ਖੁਦਾ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣਾ ਸਾਡੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ (5:7; 6:14, 15; 18:21, 22; ਲੂਕਾ 17:3, 4)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:32)। ਮਾਫ਼ੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਾਨ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ‘‘ਭੁੱਲੋ’’ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਰਜ਼ਾ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਛੱਡ ਦੇਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ (ਰੋਮੀਆਂ 12:17, 21)। ਜੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਬਰਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਾਂ।

ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਹੇ ਪਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ...’’ (ਲੂਕਾ 23:34)। ਉਸ ਦੁਆ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦ ਇੰਜੀਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਤੋਬਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:23, 36-41)।

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ।

‘‘ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ’’ (18:21-35)

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅੱਤ ਮਹਾਨ ਸਬਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਬਕ ਅਧਿਆਇ 18 ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਫ਼ੀ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਦਿਮਾਗੀ, ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ’’; ਨਾ ਸਾਡਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜੋਲ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨੂੰ ਮੇਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣਾ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਮਾਫ਼ੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਦਵਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ

ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਹਾਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੀਏ।

ਮਾਫ਼ੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੰਗਿਆਈ ਅਤੇ ਪੂਰਣਤਾ ਲਈ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਮਾਫ਼ੀ ਬੇਹਰਕਤ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ’ ਕੋਈ ਚੰਗਿਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਫ਼ੀ ਸਾਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਤਕ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਫ਼ੀ ਇਕ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਲਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਆਕੜ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹੀ ਕਰੋ ਜੋ ਸਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ?

ਪੂਰੀ ਮਾਫ਼ੀ (18:23-35)

ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਸਭ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਪਾਪੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਦਯਾ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਫ਼ੀ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ‘ਖੁਦਾ ਜਦ ਮਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’ (ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 8: 12; 10: 17)। ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਪਾਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਆਖ਼ਰ ਉਹ ਸਰਬਗਿਆਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਪਣੇ ਜਾਇਜ਼ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਲਈ ਅਸਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਬਣਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਲੀਬ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਸਾਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰ ਸਲੀਬ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਖੁਦਾ ਜਦ ਪਾਪ ਮਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਇਹ ਮੁੱਖ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿਲੀਅਮ ਬਾਰਕਲੇ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਆਫ ਮੈਥਿਊ*, ਜਿਲਦ 2, 2ਜਾ ਅੰਕ, ਦ ਡੇਅਲੀ ਸਟੱਡੀ ਬਾਈਬਲ (ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ: ਵੈਸਟਮਿੰਸਟਰ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1958), 190-92 ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ²ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 5: 1; 13: 10, 36; 14: 15; 15: 12, 23; 17: 19; 24: 1, 3; 26: 17. ³ਕ੍ਰੇਗ ਐਸ. ਕੀਨਰ, *ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਗੌਸਪਲ ਆਫ ਮੈਥਿਊ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1999), 447. ⁴ਪਰ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਰੂਹਾਨੀ ਨਿਆਣਪੁਣੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਚਪਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਹੈ (11:16, 17; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 13:11; 14:20; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:14; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 5:13, 14)।
⁵ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ, *ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਜਿਲਦ 1, ਮੈਥਿਊ ਐਂਡ ਮਾਰਕ (ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ, 1875; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਡਿਲਾਈਟ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਗੋਸਪਲ ਲਾਈਟ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., ਮਿਤੀ ਰਹਿਤ), 156.
⁶ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, *ਦ ਗੋਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 461.⁷ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 5:29, 30; 11:6; 13:21, 57; 15:12; 16:23; 17:27; 18:6, 8, 9; 24:10; 26:31, 33. ⁸ਕਲੇਮੈਂਟ 46.8.
⁹ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਲੀਲੀਆਂ ਨੇ ਹੇਰੋਦੇਸ ਦੀ ਟੋਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੀਲ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਕੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕੀਤੀ (ਜੋਸੇਫ਼ਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 14.15.10.) ਸਿਨੋਨਿਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤੁਸ ਨੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੋਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਸਿਨੋਨਿਊਸ *ਲਾਈਵਜ਼ ਆਫ਼ ਦ ਸੀਜ਼ਰਸ: ਅਗਸਤੁਸ* 2.67.) ¹⁰ਛੋਟੇਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਵੇਖੋ *ਦ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਬਾਈਬਲ ਇੰਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ*, ਸੋਧਿਆ ਅੰਕ, ਸੰਪਾ ਜਿਊਫ਼ਰੀ ਡਬਲਯੂ. ਬ੍ਰੈਮਿਲੇ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1986), 3:355-56 ਵਿਚ ਕਾਰਲ ਜੀ. ਰਸਮੁਸੇਨ, "ਮਿੱਲ; ਮਿੱਲਸਟੋਨ।"

¹¹ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, *ਦ ਗੋਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਪਾਰਟ 2, ਦ ਲਿਵਿੰਗ ਵਰਡ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਆਸਟਿਨ, ਟੈਕਸਸ: ਸਵੀਟ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1976), 56. ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਂ ਰਾਜੇ ਦਾ 'ਚਿਹਰਾ' ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ¹²ਮੌਰਿਸ, 465. ¹³ਬਰੂਸ ਐਮ. ਮੈਜ਼ਗਰ, *ਏ ਟੈਕਸਚੁਅਲ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਗ੍ਰੀਕ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ*, ਜਿਲਦ 2ਜੀ (ਸਟੱਟਗਰਟ: ਜਰਮਨ ਬਾਈਬਲ ਸੋਸਾਇਟੀ, 1994), 36. ¹⁴ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਪੀਹ 4.2; ਜਰੂਸਲੇਮ ਟਾਲਮੁਡ ਸ਼ਬਥ 14.3. ¹⁵ਕੀਨਰ, 452. ¹⁶ਲੂਈਸ, 57. ¹⁷ਮੈਜ਼ਗਰ, 36. ¹⁸ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ, *ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ: ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਦ ਗੋਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1973), 697-98. ¹⁹ਐਚ. ਐਲ. ਮਨਸੇਲ, *ਦ ਬਾਈਬਲ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਜਿਲਦ 7, ਮੈਥਿਊ ਟੂ ਲੂਕ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1981), 95. ²⁰ਮੱਤੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ (5:23, 24 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)।

²¹ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ, *ਦ ਗੋਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਦ ਟਿੰਡੇਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲੀਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1985), 275. ²²ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਰੂਲ 5.24-6.1; ਡੈਮਸਕਸ ਰੂਲ 9.2-4. ²³ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਸੈਬਥ 3.1, 2. ²⁴ਕੀਨਰ, 454. ²⁵ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਵਾਰਜ਼ 1.5.2. ²⁶ਟਾਲਮੁਡ ਬੇਰਾਕੋਥ 6ਏ; ਵੇਖੋ ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਐਬਥ 3.2, 3. ²⁷ਟਾਲਮੁਡ ਯੋਮਾ 86ਬੀ। ²⁸ਵੇਖੋ ਕੋਏ ਡੀ. ਰੋਪਰ, *ਐਕਸੋਡਸ*, ਟਰੱਥ ਫ਼ਾਰ ਟੁਡੇ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਸਰਸੀ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਰਿਸੋਰਸ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨਜ਼, 2008), 612. ²⁹ਡੋਨਲਡ ਏ. ਹੈਗਨਰ, *ਮੈਥਿਊ 14-28*, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 33ਬੀ (ਡਲਾਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1995), 538. ³⁰ਜੋਸੇਫ਼ਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 17.11.4. ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਇਕ ਆਰੰਭਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਫ਼ਲਿਸਤੀਨ ਲਈ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋੜਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੈਕਸ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ (12.4.4 ਵੀ ਵੇਖੋ)।

³¹ਅਡੋਲਫ਼ ਡਿਆਸਮਨ, *ਲਾਈਟ ਫ਼ਰਾਮ ਦ ਐਸੀਅੰਟ*, ਸੋਧਿਆ ਅੰਕ, ਅਨੁ. ਲਾਇਨਲ ਆਰ. ਐਮ. ਸਟ੍ਰੇਚਨ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1978), 331. ³²ਲਾਇਵੀ 26.34.3. ³³ਮੌਰਿਸ, 475. ³⁴ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਵਿਚ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ ਗਲਿਓਂ ਫੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ (ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਬਾਬਾ ਬਬਰਾ 10.8.) ³⁵ਲੂਈਸ, 62. ³⁶ਟੋਬਿਥ 5:21, 22; 12:11-22; 1 ਏਨੋਕ 100.5; ਜੁਬਿਲੀਜ਼ 35.17; *ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਲੇਵੀ* 5.6; *ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਜੇਕਬ* 2.5,

6; ਸੂਡੋ-ਫਿਲੋ 11.12; 15:5; 59.4; ਜੈਨੇਸਿਸ ਰੱਬਾਹ 44.3; 60.15; ਸੌਂਗ ਰੱਬਾਹ 3.6.3.
³⁷ਵੇਖੋ ਓਰੀਗਨ ਹੋਮਿਲੀਜ਼ ਆਨ ਲੂਕ 12.